

Broedvogels in terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland in 2024

Peter de Boer
Daan van Braak
Carl Zuhorn

Sovon-rapport 2025/29

Broedvogels in terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland in 2024

Peter de Boer, Daan van Braak & Carl Zuhorn

Sovon-rapport 2025/29
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Wijze van citeren: Wijze van citeren: de Boer P., van Braak D. & Zuhorn C. 2025. Broedvogels in terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland in 2024. Sovon-rapport 2025/29. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Peter de Boer

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Dankwoord	6
Samenvatting	7
1. Inleiding	8
2. Beschrijving van het gebied	9
3. Werkwijze	11
3.1. Methode & veldwerk	11
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens	11
3.3. Weers- en andere omstandigheden	12
3.4. Afwijkingen/foutendiscussie	13
4. Resultaten	14
4.1. SNL-beheertypen	15
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen	17
4.3. Soortbesprekingen	19
5. Evaluatie	26
6. Literatuur	27
Bijlage 1. Tijdsinvestering SNL in 2024	28
Bijlage 2. Soortkaarten inventarisatie 2024	29

Dankwoord

In het voorjaar van 2024 zijn de terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland op broedvogels geïnventariseerd in opdracht van Staatsbosbeheer. Contactpersoon bij Staatsbosbeheer waren Rik Huiskes en Carl Zuhorn. Rik Huiskes en Carl Zuhorn leverden tevens commentaar op de conceptversie van het rapport. De inventarisatie werd uitgevoerd door Peter de Boer en Daan van Braak (beiden Sovon Vogelonderzoek) en Carl Zuhorn. Bertwin Bergman beklom de nestbomen van Havik en Buizerd in het voorjaar van 2024.

Tijdens het verblijf op Vlieland kon, zoals al 25 jaar op rij, gebruik worden gemaakt van veldstation de Zwaluw van Staatsbosbeheer. Alleen al het verblijf hier maakte het een genoegzaam -weer- op Vlieland te inventariseren. Een groot woord van dank voor de goede samenwerking met Staatsbosbeheer Vlieland, vooral aan Carl Zuhorn.

Jelle Postma (Sovon) was inhoudelijk projectleider en voorzag het concept van commentaar. Bas Hissel en Lara Marx (Sovon) maakten alle kaarten en hielp bij uitvoer van data uit Avimap. Laura Hondshorst en Willem van Manen (Sovon) verzorgden de opmaak van het rapport.

Veldstation de Zwaluw, Peter de Boer.

Samenvatting

In 2024 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer de duinen en bossen op Vlieland (1.640 hectare) gekarteerd op broedvogels. Hiervan werd 1.025 hectare gekarteerd als integrale SNL-kartering, daarnaast zijn drie BMP-proefvlakken gekarteerd als onderdeel van jaarlijkse monitoring.

Aan de terreinen op Vlieland die onder de integrale kartering vallen zijn in de periode maart-juli vijf bezoeken gebracht, die meest voor zonsopgang aanvingen. Speciaal voor Nachtzwaluw is een extra avondronde gelopen. Ook buiten de SNL-kartering om is met een extra avondronde gelopen, specifiek voor Nachtzwaluw, aanvullend ook Houtsnip. In totaal is 206 uur en 49 minuten gespendeerd aan veldwerk binnen de SNL-kartering, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 11,9 minuten/ha.

Er werden 109 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 101 integraal zijn gekarteerd.

Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren wel als broedvogel aanwezig, maar zijn niet gekarteerd. Van de aangetroffen soorten staan er 25 op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten, waarvan Graspieper (233), Kneu (103) en Slobeend (66) het talrijkst waren.

Eider adult mannetje, slenk Vliehors, 19 april 2024, Peter de Boer.

1. Inleiding

In het voorjaar van 2024 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer alle terreinen op Vlieland (1.640 hectare) gekarteerd op broedvogels. Hiervan werd 1.025 hectare gekarteerd als integrale SNL-kartering, daarnaast zijn drie BMP-proefvlakken gekarteerd als onderdeel van jaarlijkse monitoring. De integrale kartering werd uitgevoerd door Peter de Boer en Daan van Braak. Carl Zuhorn inventariseerde de BMP-proefvlakken Kroon's polders en Kooisplek, en Peter de Boer BMP-proefvlak Vallei van het Veen.

De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een

zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie. Deze inventarisatie viel samen met een kartering in de gebieden van Staatsbosbeheer op Terschelling en Ameland, en daarnaast een integrale broedvogelkartering van karakteristieke broedvogels in de gehele internationale Waddenzee. Eerdere dergelijke integrale karteringen vonden plaats in 1991, 1996, 2001, 2006, 2012 en 2018 waarbij het hele Waddengebied tussen Den Helder en Esbjerg in Denemarken is geïnventariseerd.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

Broedende Lepelaars, Afloop, 17 mei 2024, Peter de Boer.

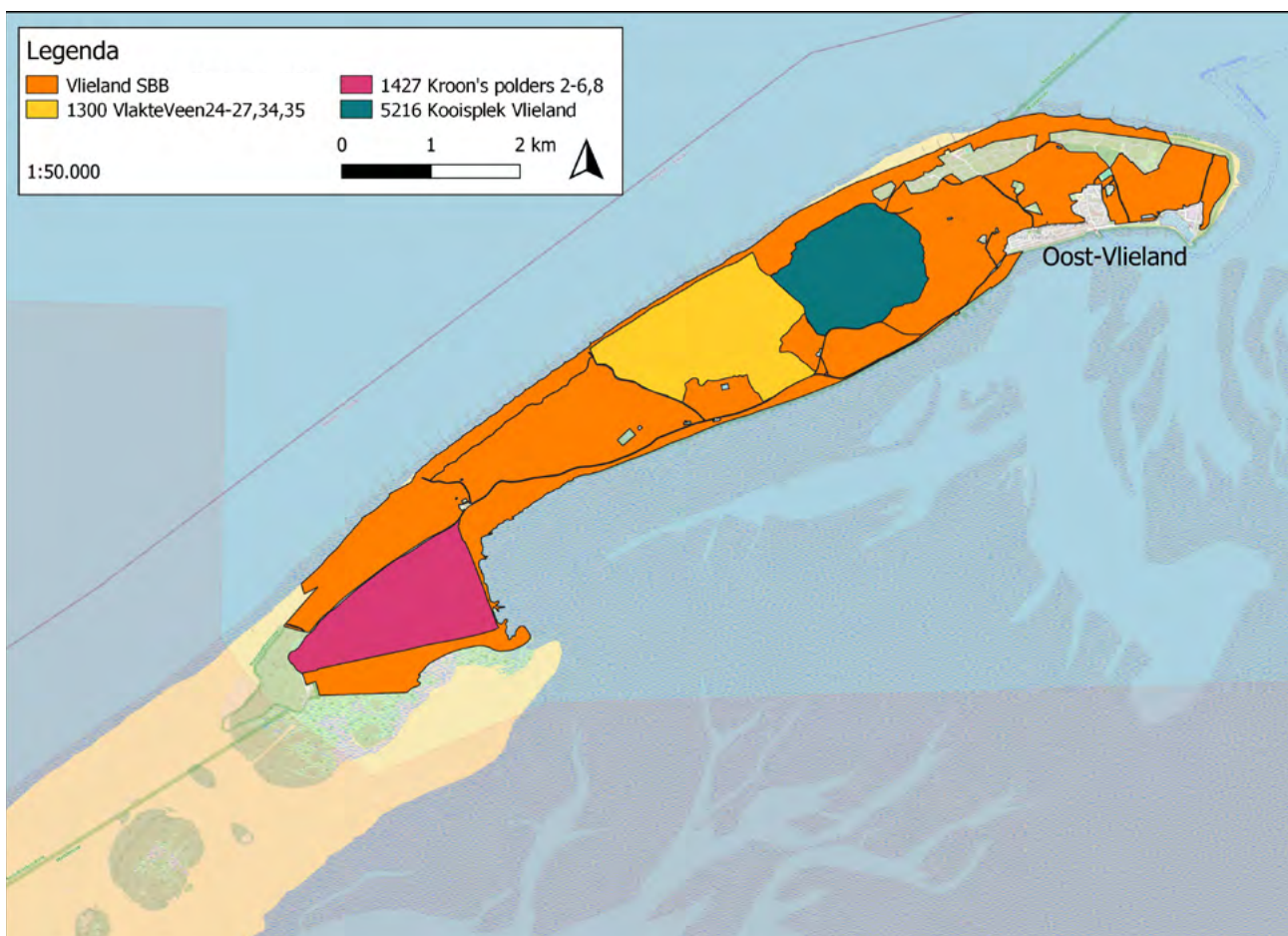
2. Beschrijving van het gebied

Het eiland Vlieland behoort tot de provincie Friesland en ligt in het noordwesten van het Waddengebied. De totale oppervlakte van Vlieland bedraagt ongeveer 3.000 ha en is daarmee het kleinste van de vijf grote Waddeneilanden. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 1.640 ha en is in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. Al het terrein van Staatsbosbeheer ligt aan de oostzijde van het eiland; de westzijde is militair oefenterrein de Vliehors en in eigendom van Domeinen.

Open duin vormt met 797 ha bijna de helft van de oppervlakte van het onderzoeksgebied (tabel 1). De duinen zijn oud en gevarieerd, met in de zeereep open en actieve stuifkuilen. In de Zeereep heeft Staatsbosbeheer om dynamisch duin en stuivend zand terug te brengen op vijf locaties een kerf en open zand gemaakt tussen Reddingbootpad en de Ankerplaats. Open duin is op veel plaatsen begroeid met spontane opslag van Amerikaanse vogelkers, Corsicaanse den en Zeeden. Duinbos beslaat 287 ha van het onderzoeksgebied en is allemaal aangeplant in de periode 1898-1930. In recente jaren heeft Staatsbosbeheer omvorming

van het bos uitgevoerd, waarbij Corsicaanse dennen zijn verwijderd om meer plaats te maken voor spontane opslag van inheemse soorten. Daardoor zijn de Vlieland bossen rijker aan loofhout geworden met meer Zomereik, Lijsterbes en Ruwe berk. De Kroon's Polder bestaan uit oud rietland dat in de loop der jaren steeds meer met wilg is dichtgroeid.

In de duinen van Vlieland vindt jaarrondbegrazing plaats met 15 Schotse Hooglanders en ongeveer 400 Soay-schapen. Het 'oude' jaarrondbegrazingsgebied bestond uit 220 ha duingebied, grofweg tussen Pad van 20 en Pad van 30. Vanaf februari 2020 is het gebied met jaarrondbegrazing ten westen van Pad van 20 uitgebreid met 30 ha. Met drie virtuele rasters (geiten met gps-kastje), twee permanente en één mobiel raster worden aanvullend op wisselende locaties in het duin 70 Nederlandse landgeiten ingezet ter begrazing van verruigd duin.

Figuur 1. Overzicht van het gekarteerde gebied met toponiemen.

SNL-type	Omschrijving	Opp (ha)
N01.02	Duin- en kwelderlandschap	181,2
N04.02	Zoete plas	0,9
N05.04	Dynamisch moeras	17,2
N06.01	Veenmosrietland en moerasheide	0,6
N06.05	Zwakgebufferd ven	1,0
N08.01	Strand en embryonaal duin	87,6
N08.02	Open duin	797,4
N08.03	Vochtige duinvallei	18,9
N08.04	Duinheide	169,7
N10.01	Nat schraalland	29,2
N10.02	Vochtig hooiland	2,6
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland	21,1
N12.04	Zilt- en overstromingsgrasland	9,4
N15.01	Duinbos	287,0
N17.04	Eendenkooi	1,8
Overig		14,2
Totaal		1639,8

Tabel 1: Oppervlakte (ha.) per SNL type in het onderzoeksgebied van de duinen van Vlieland in 2024.

Schotse Hooglander graast Kruipwilgstruweel, nabij voormalige broedlocatie Bruine Kiekendief, in uitbreiding begrazingsgebied Oude Huizenlid-vallei zuid, 10 mei 2024, Peter de Boer.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het grootste deel van het broedvogelonderzoek is de SNL-karteringsmethode toegepast (van Manen 2024), gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink). In dit rapport zijn ook resultaten opgenomen van drie BMP-proefvlakken die al langere tijd worden gemonitord (VlakteVeen24-27,34,35, Kroon's polders en Kooisplek Vlieland), hier werd gebruik gemaakt van de Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023), zie figuur 1. De Kroon's Polders hebben een oppervlakte van 191,55 ha. BMP-plot Vallei van het Veen is 234,02 ha in omvang en Kooisplek omslaat 168,24 ha.

De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitging naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels zijn zoveel mogelijk nesten gezocht in bossen (Buizerd, Havik en Sperwer) en duin en moeras (Bruine Kiekendief), omdat met die methode de aanwezigheid het beste vast kan worden gesteld.

In het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (bijlage 1) die meest voor zonsopgang aanvingen. Speciaal voor de Nachtzwaluw is een extra avondbezoek gebracht. Daarnaast zijn de meeste bezoeken zo vroeg gestart dat er toch een redelijk tot goed beeld van nachtvogels is ontstaan. De Nachtzwaluw is goed in kaart gebracht. Van Houtsnip is waarschijnlijk ook een redelijk beeld verkregen, al is dat iets lastiger door de grote actieradius van baltsvluchten van roepende mannetjes, waardoor meermalen is waargenomen dat baltsvluchten van verschillende mannetjes elkaar kruisten. Rond het BMP-plot van Kooisplek is Houtsnip daarvoor waarschijnlijk licht overteld. Ondanks deze tekortkoming is wel een goed beeld van de verspreiding over het eiland verkregen en is ook van Houtsnip een verspreidingskaart opgenomen. Deze zijn daarom wel in de soortenlijsten en besprekingen opgenomen.

Er is aan de SNL-kartering buiten de BMP-plots in totaal 206 uur en 49 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat voor deze oppervlakte van 1046 ha neerkomt op een onderzoekintensiteit van 11,9 minuten/ha. Veldwerk is grotendeels lopend uitgevoerd. Bossen zijn deels per fiets bezocht.

Voor de drie BMP-plots binnen SNL-terrein zijn in totaal 122 uur en 6 minuten aan veldwerk besteed, wat neerkomt op een intensiteit van 12,3 minuten/ha.

Kolonies van meeuwen zijn op een van regulier BMP afwijkende methode geteld. Op Vlieland gaat het voornamelijk om Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw. Waar mogelijk zijn kolonies van beide soorten geteld door vanaf een hoog punt, duintop, zeereep of top van een Sitkaspar. Daarbij zijn waar mogelijk broedende, wakende en gepaarde vogels geteld.

In onoverzichtelijke kolonies met hoge vegetatie of nabij broedende Lepelaars zijn tijdens hoogwater individuen geteld. Daarbij is het totaal bij opvliegen geteld en met behulp van foto's tegelijkertijd de verhouding Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw geteld. Door deling van het aantal individuen door 1,5 is een schatting van het aantal broedparen gemaakt. Laatstgenoemde methode heeft een lagere betrouwbaarheid doordat uit wordt gegaan van de aanname dat een vast aandeel van de populatie ten tijde van de telling afwezig is. In werkelijkheid verschilt dat tussen locaties en in de loop van de broedtijd en onder invloed van weersomstandigheden.

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij bij de SNL-kartering gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken (van Manen 2024). Bij de BMP-proefvlakken werd geclusterd volgens de BMP-criteria (Vergeer *et al.* 2023). Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden.

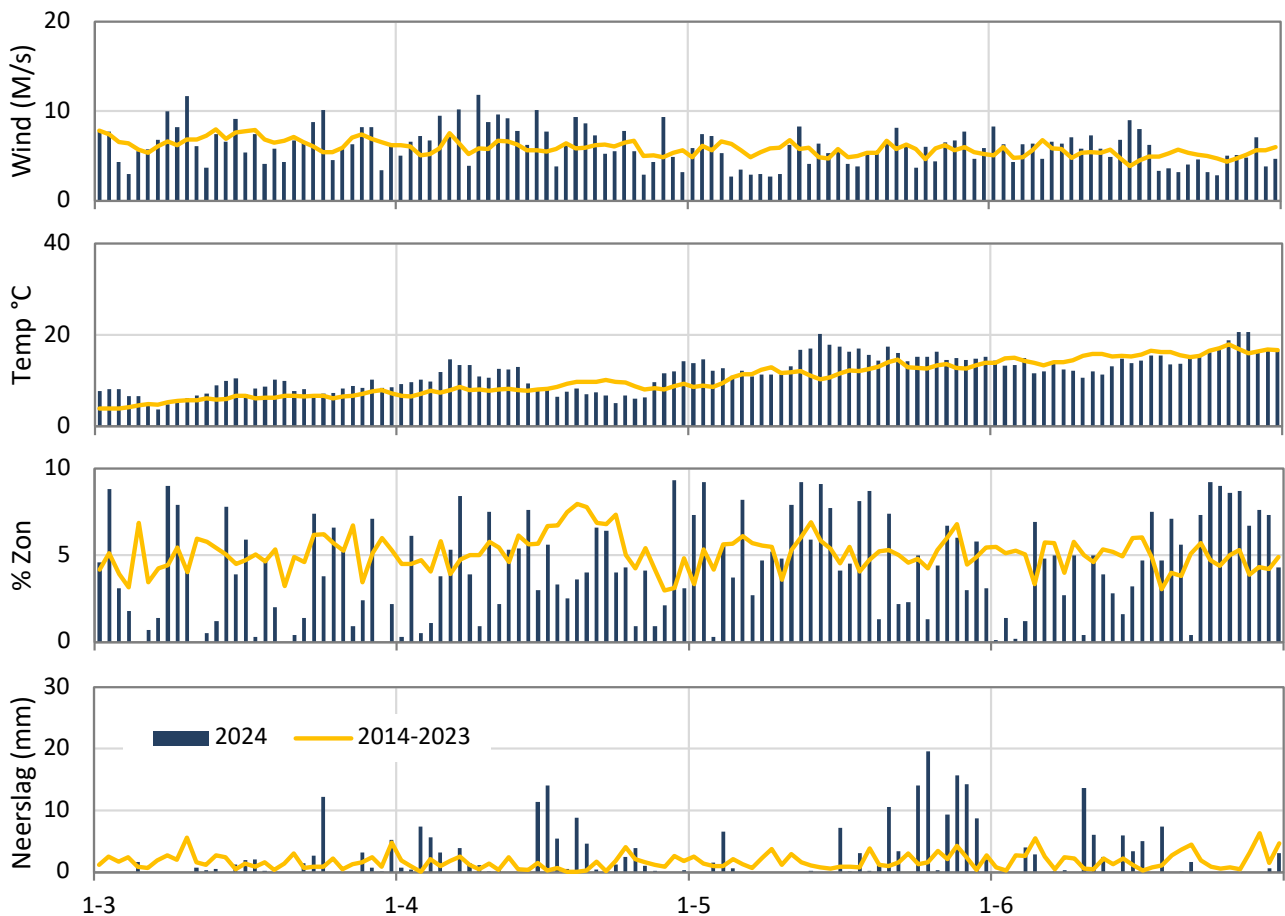
Plaatselijk zijn door de afwisseling tussen eigendommen van Staatsbosbeheer en derden territoria buiten de grenzen van het onderzoeksgebied gesitueerd. De uiteindelijke territoria zijn niet opgeteld bij de totalen maar wel zichtbaar op de soortkaarten (zie bijlage 2).

3.3. Weers- en andere omstandigheden

De winter van 2024 was zeer zacht, nat en somber. Op enkele korte periodes in december en januari na, bleef de temperatuur boven nul. Het is niet aannemelijk dat het winterweer in 2024 heeft geleid tot sterfte onder vorstgevoelige vogelsoorten. Het jaar 2024 onderscheidde zich vooral van de voorgaande jaren door de vele neerslag. Daarbij is duidelijk dat de omstandigheden voorafgaande en tijdens het broedseizoen van 2024 niet alleen van meet af aan nat waren, maar dat ook bleven. In de duinen en bossen op Vlieland leidde de hoge waterstand tot zeer gunstige omstandigheden voor watervogels, met name ganzen en eenden. Voor Kleine Mantelmeeuw en in mindere mate Zilvermeeuw was de hoge waterstand eerder ongunstig, doordat duinvalleien waar normaliter wordt gebroed onder water stonden, soms wel meer dan één meter diepte. De verspreiding van zowel meeuwen als eenden en ook ganzen kan hierdoor anders zijn uitgevallen. Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor medebepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden (regen, windkracht >4 Bft) kunnen leiden tot een lagere trefkans en op deze dagen is niet gekarteerd.

Van de hoogpathogene vogelgriep, die in 2023 serieuze invloed had op aantallen van sommige soorten broedvogels, was in 2024 niet zo veel meer te merken. Met name bij langlevende soorten met een trage reproductie, is het echter waarschijnlijk dat de stand in 2024 is beïnvloed door sterfte in eerdere jaren.

De omstandigheden voor inventarisatie waren in 2024 bepaald niet gunstig. Door de vele neerslag waren paden slecht begaanbaar en in sommige gevallen waren delen van terreinen vrijwel onbereikbaar vanwege de hoge waterstand. Inventariseren was in veel gebieden daardoor fysiek zwaar. Met name in april regende en waaide het veel, waardoor er weinig dagen met optimale inventarisatie-omstandigheden overbleven (figuur 2). De relatief koude en natte periode in de loop van april kan er bovendien toe hebben geleid dat een deel van de broedvogels trek naar broedgebieden uitstelde en zangactiviteit gering was. Dit kan bij sommige soorten een drukkende invloed hebben gehad op de gevonden aantallen. In de overige maanden waren de weersomstandigheden, afgezien van dagen met zware neerslag en harde wind in mei en juni, redelijk gunstig voor inventarisatie.

Figuur 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juni 2024 en voor het langjarig gemiddelde van de referentieperiode 2014-23 op basis van gegevens van het KNMI, station Hoorn, Terschelling.

3.4. Afwijkingen/foutendiscussie

In het najaar van 2023 en de winter van 2024 viel een recordhoeveelheid neerslag op Vlieland. Dat blijkt zowel uit meteorologische metingen als de ‘collectieve herinnering’ van eilanders.

Door het hoge waterpeil stonden vele tientallen hectares van het inventarisatiegebied onder water. Zowel in de duinen als de bossen waren verschillende paden en zelfs stukken van wegen hierdoor ontoegankelijk en tijdelijk afgesloten. Sommige paden waren tot begin juni afgesloten, zoals het (fiets) Pad van 30 en het aansluitende Kantonnierspad richting de Ankerplaats.

In 2024 zijn geen territoria van uilen op Vlieland vastgesteld. Velduil en Ransuil zijn de enige uilensoorten die hier in het verleden vast zijn gesteld en verwacht kunnen worden als broedvogel. Ransuil is zowel door de drie professionele karteerders als andere vogelaars niet waargenomen. Velduil is wel waargenomen, maar voldeed niet aan de criteria voor een territorium.

Ten opzichte van voorgaande karteringen zijn enkele verschillen zichtbaar. Met name soorten van bossen vielen in 2024 hoger uit dan in 2018, zoals bij Goudhaan, Grote Bonte Specht en Zwartkop. Enerzijds komt dat deels door lichte ondertelling van enkele soorten zoals Goudhaan in 2018 en gaat het om een waarnemersverschil. Anderzijds zijn bossen door omvorming naar een hoger percentage loofboomsoorten geschikter geworden voor soorten als Zwartkop. Tegelijkertijd zorgt het ‘ringen’ van dennen voor meer dood hout, wat zowel meer voedsel als broedgelegenheid voor soorten als Grote Bonte Specht geeft. Bij Zwartkop en Grote Bonte Specht is sprake van een reële toename.

Hoge waterstand in winter en voorjaar 2024, hier luchtfoto's van Kooisplek (links), Cranberryvallei en Vallei van het Veen, ter hoogte van Pad van 30 en bos van Lange Paal (linksboven), gezien vanuit noordoostelijke richting, maart 2024, Rijkswaterstaat.

4. Resultaten

In totaal werden in het geïnventariseerde terrein van Staatsbosbeheer op Vlieland 109 broedvogelsoorten vastgesteld, waarvan er 101 integraal zijn gekarteerd (tabel 2). Acht zeer algemene zangvogelsoorten zijn in

2024 wel als broedvogel vastgesteld, maar niet binnen de SNL-kartering geteld. Het gaat hierbij om de volgende soorten: Pimpelmees, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf, Winterkoning, Merel, Vink en Roodborst.

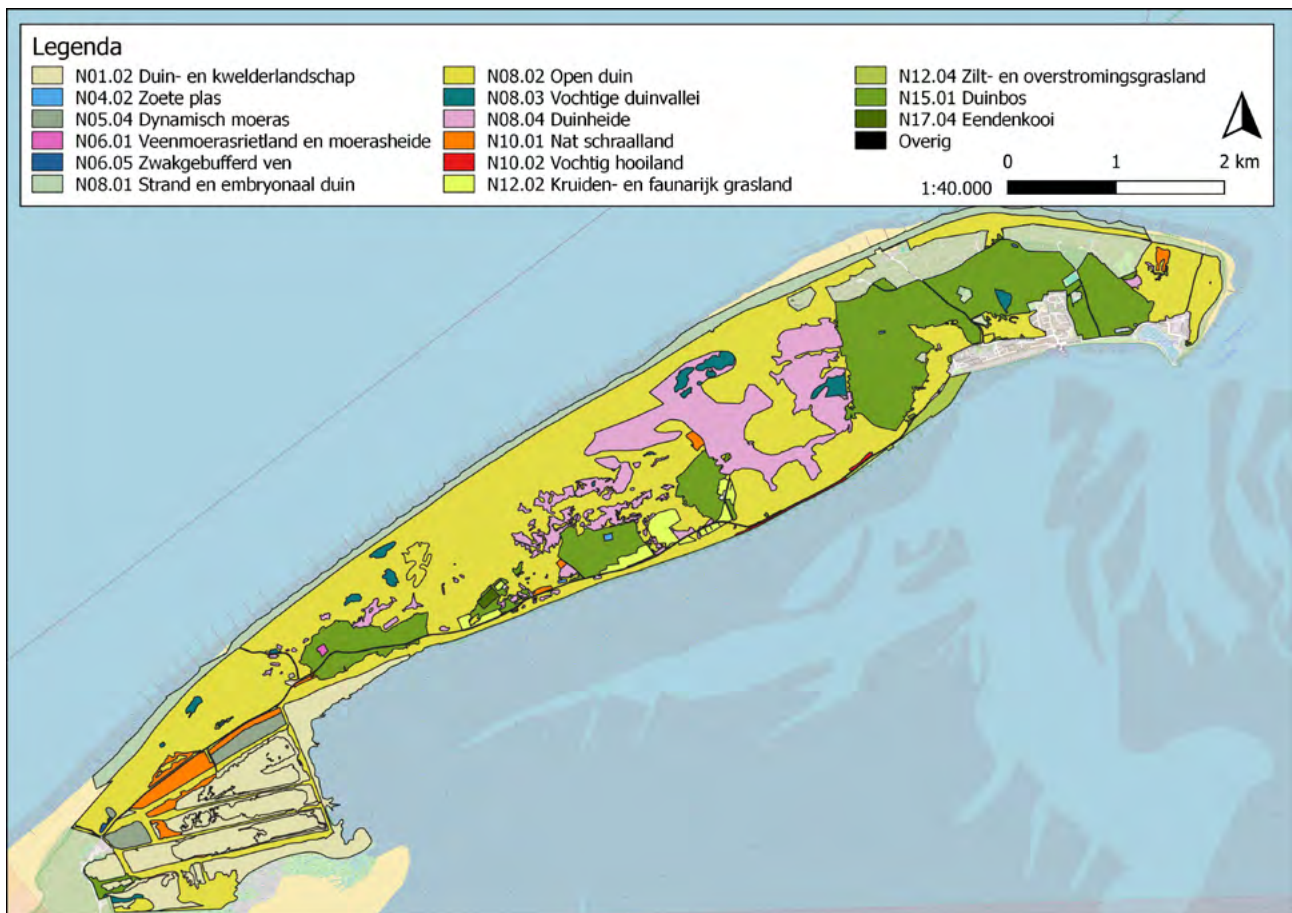
Tabel 2. Aantallen en dichtheden per 100 ha van broedvogels in terrein van Staatsbosbeheer op Vlieland in 2024. De Rode lijststatus (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (EB = Ernstig bedreigd, BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig). * aantal Eiders is geen reëel aantal maar aantal broedende vrouwtjes dat tijdens inventariseren toevallig is gevonden. Het geschatte aantal paar Eider op geheel Vlieland is 518.

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Brandgans	172	10.5		Zwarte Mees	11	0.7	GE
Grauwe Gans	488	29.8		Pimpelmees	+		
Nijlgans	49	3.0		Koolmees	+		
Bergeend	85	5.2		Baardman	2	0.1	
Zomertaling	2	0.1	BE	Boomleeuwerik	21	1.3	
Slobeend	66	4.0	KW	Veldleeuwerik	12	0.7	GE
Krakeend	31	1.9		Oeverzwaluw	78	4.8	
Wilde Eend	56	3.4		Boerenzwaluw	9	0.6	
Soepeend	3	0.2		Huiszwaluw	23	1.4	GE
Wintertaling	7	0.4	KW	Cetti's Zanger	30	1.8	
Tafeleend	6	0.4		Staartmees	1	0.1	
Kuifeend	30	1.8		Fluiter	6	0.4	
Eider	56*	3.4		Fitis	+		
Fazant	104	6.3		Tjiftjaf	+		
Nachtzwaluw	9	0.6		Rietzanger	83	5.1	
Koekoek	22	1.3	KW	Kleine Karekiet	39	2.4	
Holenduif	30	1.8		Bosrietzanger	18	1.1	
Houtduif	112	6.8		Spotvogel	18	1.1	GE
Waterral	16	1.0		Snor	1	0.1	KW
Porseleinhoen	1	0.1	KW	Sprinkhaanzanger	20	1.2	
Waterhoen	15	0.9		Zwartkop	136	8.3	
Meerkoet	49	3.0		Tuinfluiter	31	1.9	
Dodaars	12	0.7		Braamsluiper	52	3.2	
Fuut	2	0.1		Grasmus	179	10.9	
Geoorde Fuut	1	0.1		Vuurgoudhaan	11	0.7	
Scholekster	72	4.4		Goudhaan	32	2.0	
Kluut	17	1.0		Winterkoning	+		
Kievit	37	2.3		Boomkruiper	48	2.9	
Kleine Plevier	2	0.1		Spreeuw	2	0.1	
Strandplevier	1	0.1	BE	Zanglijster	46	2.8	
Wulp	14	0.9	KW	Grote Lijster	4	0.2	KW
Houtsnip	22	1.3		Merel	+		
Watersnip	1	0.1	BE	Grauwe Vliegenvanger	39	2.4	GE
Tureluur	20	1.2	GE	Roodborst	+		
Kokmeeuw	11	0.7		Blauwborst	44	2.7	
Stormmeeuw	128	7.8		Nachtegaal	43	2.6	KW
Grote Mantelmeeuw	1	0.1	GE	Bonte Vliegenvanger	4	0.2	
Zilvermeeuw	1847	112.6		Zwarte Roodstaart	1	0.1	
Kleine Mantelmeeuw	2154	131.3		Gekraagde Roodstaart	25	1.5	
Aalscholver	313	19.1		Roodborsttapuit	29	1.8	
Lepelaar	201	12.3		Tapuit	27	1.7	BE
Roerdomp	3	0.2	KW	Heggenmus	115	7.0	
Sperwer	2	0.1		Gele Kwikstaart	1	0.1	GE
Havik	2	0.1		Witte Kwikstaart	16	1.0	
Bruine Kiekendief	10	0.6		Graspieper	233	14.2	GE
Buizerd	9	0.6		Boompieper	8	0.5	
Grote Bonte Specht	32	2.0		Vink	+		
Grauwe Klauwier	2	0.1	BE	Appelvink	7	0.4	
Wielewaal	3	0.2	KW	Groenling	108	6.6	
Gaai	12	0.7		Kneu	103	6.3	GE
Ekster	20	1.2		Kleine Barmsijs	2	0.1	
Kauw	43	2.6		Putter	24	1.5	
Zwarte Kraai	32	2.0		Sijs	1	0.1	
hybride Zwarte x Bonte Kraai	1	0.1		Rietgors	42	2.6	

De meest algemene soorten zijn Kleine Mantelmeeuw (2154), Zilvermeeuw (1847), Grauwe Gans (488), Aalscholver (313) en Graspieper (233). Van de aangetroffen soorten staan er 25 op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare broedvogels (van Kleunen *et al.* 2017). Van de 25 Rode Lijst soorten staan 5 soorten als bedreigd, 10 als kwetsbaar en 10 als gevoelig te boek (van Kleunen *et al.* 2017).

4.1. SNL-beheertypen

In figuur 3 is de verspreiding van SNL-beheertypen weergegeven en in tabel 4 staan de beheertypen met de kwalificerende vogelsoorten. In het algemeen zijn minder kwalificerende soorten aangetroffen naarmate de oppervlakte van het SNL-pakket kleiner was.

Figuur 3. Ligging van SNL-beheertypen in het onderzoeksgebied op Vlieland.

Tabel 3. In het gebied voorkomende SNL-types met kwalificerende vogelsoorten. -= geen kwalificerende soort voor dit type. Beheertypen waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen. N01.02 - grootschalig duin &; N05.04 - Dynamisch Moeras; N08.01 - strand, ; N08.02 - open duin; N08.03 - vochtige duinvallei; N08.04 - duinheide; N10.01 - nat schraalland; N10.02 - vochtig hooiland; N12.04 - zilt- en ; N15.01 - duinbos.

SNL-type	N01.02	N05.04	N08.01	N08.02	N08.03	N08.04	N10.01	N10.02	N12.04	N15.01
Oppervlakte (ha)	181.2	17.2	87.6	797.4	19.0	169.7	29.2	2.6	9.4	287.0
Bergeend	16	-	-	35	-	-	-	-	-	-
Zomertaling	0	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Slobeend	6	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Wintertaling	1	-	-	-	0	-	-	-	-	-
Eider	15	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Waterral	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Porseleinhoen	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Dodaars	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Scholekster	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kluut	17	-	0	-	-	-	-	-	0	-
Bontbekplevier	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Plevier	1	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Strandplevier	0	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Wulp	1	-	-	7	0	6	-	-	-	-
Grutto	0	-	-	-	-	-	0	0	0	-
Watersnip	1	-	-	-	-	-	0	0	0	-
Tureluur	5	-	-	-	2	-	8	0	0	-
Grote Stern	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Dwergstern	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Visdief	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Noordse Stern	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-
Lepelaar	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Roerdomp	1	1	-	-	0	-	-	-	-	-
Bruine Kiekendief	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blauwe Kiekendief	0	0	-	0	0	0	-	-	-	-
Velduil	0	-	-	0	-	0	-	-	-	-
Grote Bonte Specht	0	-	-	-	-	-	-	-	-	26
Grauwe Klauwier	0	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Wielewaal	0	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Buidelmees	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Baardman	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Boomleeuwerik	0	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Veldleeuwerik	0	-	-	10	0	-	-	-	-	-
Rietzanger	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-
Snor	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	1	0	-	-	0	-	-	-	-	-
Braamsluiper	2	-	-	40	-	-	-	-	-	-
Blauwborst	3	7	-	-	2	-	-	-	-	1
Nachtegaal	3	-	-	32	-	-	-	-	-	5
Paapje	0	-	-	0	0	0	-	-	-	-
Roodborsttapuit	0	-	-	22	-	6	-	-	-	-
Tapuit	0	-	-	24	-	-	-	-	-	-
Gele Kwikstaart	0	-	-	-	-	-	0	0	0	-
Graspieper	20	-	-	186	-	-	-	-	0	-
Kneu	6	-	-	82	-	-	-	-	-	-
Kleine Barmsijs	0	-	-	-	-	-	-	-	-	1

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

Vergelijkingsmateriaal bestaat in de vorm van broedvogelkarteringen uit 2001, 2006, 2012 en 2018 (vergeleken oppervlakte is 1.640 ha). Al deze karteringen worden vergeleken met de situatie in 2024. Er moet rekening worden gehouden met methodologische verschillen en verschillen tussen waarnemers. In de meeste gevallen lijken deze verschillen mee te vallen en in elk geval ondergeschikt te zijn aan de veranderingen die de broedvogelbevolking onderging. Zie verder ook de foutendiscussie in hoofdstuk 3.

In de kwart eeuw tussen de eerste integrale kartering en de meest recente hebben zich veel veranderingen in de broedvogelpopulaties op Vlieland voorgedaan (tabel 4). In positieve zin springen ganzen, eenden en soorten van struweel en bos in het oog. Soorten van open duin laten een wisselend beeld zien. De Tapuit laat na een vrij stabiele periode met 15-17 paar de afgelopen jaren een gestage toename zien. In terrein van Staatsbosbeheer werden in 2024 27 paar Tapuiten geteld. De Wulp is nagenoeg stabiel met 15 paar in 2018 en 14 paar dit jaar.

Alle ganzensoorten laten een sterke toename zien. Bij Grauwe Gans is de groei van 215 in 2018 naar 488 paar het sterkst. Ook Brandgans doet het goed, met bijna een verdubbeling over dezelfde periode.

Het totale aantal roofvogels is gedurende de laatste periode op Vlieland afgenomen. Havik en Sperwer zijn stabiel, met beide 2 paar. Bruine Kiekendief nam af van 13 naar 10 paar. De verspreiding laat een voorkeur voor niet begraasd duingebied en de Kroon's Polders zien. Buizerd liet een afname van 12 naar 9 paar zien. Hoewel Buizerd in zijn voedselkeuze een generalist is, valt de afname waarschijnlijk niet helemaal los te zien van de afname van het konijn, voorheen een belangrijke prooi-soort. Soorten met een voorkeur voor vochtige struweel en ruigte als Blauwborst en Nachtegaal kenden een topjaar op Vlieland. Het aantal Blauwborsten verdubbelde van 22 naar 44, terwijl Nachtegaal toenam van 29 naar 43 territoria. De afname van Kleine Mantelmeeuw zet door, terwijl het aantal Zilvermeeuwen stabiel is. Op lange termijn is Zilvermeeuw echter gehalveerd in populatiegrootte. Beide soorten worden al sinds jaar en dag op dezelfde wijze geteld, daarom gaat het waarschijnlijk om een reële afname.

Figuur 4. Terrein van Staatsbosbeheer op Vlieland dat zowel in 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024 is gekarteerd op broedvogels (vergeleken oppervlakte is 1.640 ha).

Tabel 4. Veranderingen van de broedvogelbevolking van het gekarteerde deel van Vlieland in 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024. (Weergegeven in Figuur 4). + = algemene soort, aanwezig als broedvogel; niet geteld. * = soort waarschijnlijk onderteld. ** = aantal Eiders is geen reëel aantal maar aantal broedende vrouwtjes dat tijdens inventariseren toevallig is gevonden.

Soort	2001	2006	2012	2018	2024	Soort	2001	2006	2012	2018	2024
Brandgans	0	6	36	98	172	Zwarte Kraai	+	48	13	34	32
Grauwe Gans	1	81	184	215	488	Bonte Kraai	0	2	1	0	0
Soepgans	0	1	1	1	0	hybr. Zw. x Bonte Kraai	0	0	1	0	1
Nijlgans	7	9	11	27	49	Zwarte Mees	0	20	3	8	11
Bergeend	99	151	62	63	85	Matkop	1	0	0	0	0
Zomertaling	1	1	0	2	2	Pimpelmees	+	+	+	+	+
Slobeend	37	18	9	8	66	Koolmees	+	+	+	+	+
Krakeend	13	3	7	15	31	Buidelmees	0	0	0	1	0
Smient	0	0	1	0	0	Baardman	8	14	5	8	2
Wilde Eend	+	65	23	35	56	Boomleeuwerik	0	0	0	3	21
Soepeend	0	9	1	0	3	Veldleeuwerik	29	14	9	21	12
Pijlstaart	1	0	0	0	0	Oeverzwaluw	0	0	0	0	78
Wintertaling	8	4	2	3	7	Boerenzwaluw	0	0	10	12	9
Tafeleend	4	8	1	2	6	Huiszwaluw	1	0	3	24	23
Kuifeend	9	5	2	2	30	Cetti's Zanger	0	0	0	2	30
Eider	0**	0**	55**	31**	56**	Staartmees	+	19	7	6	1
Fazant	+	16	15	63	104	Fluiter	7	2	4	9	6
Nachtzwaluw	0	1	1	6	9	Fitis	+	+	+	+	+
Koekoek	13	18	15	18	22	Tjiftjaf	+	+	+	+	+
Holenduif	44	56	33	24	30	Rietzanger	72	78	54	60	83
Houtduif	+	+	+	82	112	Kleine Karekiet	22	24	12	30	39
Zomertortel	3	4	0	0	0	Bosrietzanger	10	11	10	10	18
Turkse Tortel	0	2	0	1	0	Spotvogel	4	5	9	12	18
Waterral	9	13	9	9	16	Snor	1	1	1	1	1
Porseleinhoen	6	4	3	3	1	Sprinkhaanzanger	45	37	33	32	20
Waterhoen	4	4	1	4	15	Zwartkop	+	77	72	124	136
Meerkoet	28	18	12	18	49	Tuinfluiter	+	4	7	14	31
Dodaars	9	8	5	5	12	Braamsluiper	30	42	31	51	52
Fuut	1	1	1	3	2	Grasmus	120	170	139	137	179
Geoorde Fuut	0	0	0	0	1	Vuurgoudhaan	0	0	0	1	11
Scholekster	250	200	55	76	72	Goudhaan	+	63	28	9*	32
Kluut	28	22	9	14	17	Winterkoning	+	+	+	+	+
Kievit	20	13	15	22	37	Boomkruiper	+	32	47	31	48
Bontbekplevier	0	0	0	2	0	Spreeuw	0	0	0	2	2
Kleine Plevier	0	0	0	1	2	Zanglijster	+	56	+	51	46
Strandplevier	0	0	0	0	1	Grote Lijster	2	0	2	1	4
Wulp	52	50	24	15	14	Merel	+	+	+	+	+
Grutto	1	2	0	0	0	Grauwe Vliegenvanger	12	32	35	33	39
Houtsnip	31	21	15	19	22	Roodborst	+	+	+	+	+
Watersnip	0	0	0	1	1	Blauwborst	9	9	19	22	44
Tureluur	22	20	11	12	20	Nachtegaal	22	24	14	29	43
Kokmeeuw	30	4	0	5	11	Bonte Vliegenvanger	1	0	0	1	4
Zwartkopmeeuw	1	0	0	0	0	Zwarte Roodstaart	0	0	1	2	1
Stormmeeuw	677	397	88	98	128	Gekraagde Roodstaart	10	11	8	15	25
Grote Mantelmeeuw	0	0	0	1	1	Roodborsttapuit	5	5	17	20	29
Zilvermeeuw	3777	2311	2358	1817	1847	Tapuit	12	16	15	17	27
Kl. Mantelmeeuw	3075	3790	3916	2639	2154	Ringmus	0	1	0	0	0
Visdief	0	2	0	3	0	Huismus	0	0	0	0	0
Aalscholver	919	1031	641	681	313	Heggenmus	+	127	+	105	115
Lepelaar	150	227	63	176	201	Gele Kwikstaart	0	2	2	3	1
Roerdomp	1	2	1	2	3	Witte Kwikstaart	+	14	5*	18	16
Sperwer	2	1	0	2	2	Rouwkwikstaart	0	0	1	2	0
Havik	2	2	2	2	2	Graspieper	140	221	193	242	233
Bruine Kiekendief	19	21	15	13	10	Boompieper	3	10	8	8	8
Blauwe Kiekendief	3	0	0	0	0	Vink	+	+	+	+	+
Buizerd	6	8	10	12	9	Appelvink	2	0	3	8	7
Ransuil	2	1	0	2	0	Roodmus	0	0	1	0	0
Velduil	1	1	0	0	0	Groenling	26	109	125	97	108
Grote Bonte Specht	11	9	11	15	32	Kneu	73	153	132	102	103
Boomvalk	2	2	1	1	0	Kleine Barmsijs	10	9	8	2	2
Grauwe Klauwier	0	1	0	1	2	Kruisbek	1	1	2	0	0
Wielewaal	1	1	2	2	3	Putter	1	5	21	16	24
Gaai	+	10	+	9	12	Sijs	0	1	4	3	1
Ekster	+	45	+	21	20	Rietgors	49	78	51	47	42
Kauw	+	152	29*	44	43						

4.3. Soortbesprekingen

Grauwe Gans, n=488

In 2001 werd het eerste broedpaar van Grauwe Gans op Vlieland vastgesteld in de Kroon's Polder (de Boer 2002). Daarna groeide de populatie gestaag en breidde de soort zich uit over het gehele duingebied en de kwelders van het Posthuiswad. In 2024 werden in terreinen van Staatsbosbeheer 488 paar Grauwe Ganzen geteld. Concentraties in de verspreiding bevonden zich in de Kroon's Polders, rond plassen in de Meeuwenduinen, Oude Huizenvallei, Vallei van het Veen, de Afloop en Kooisplek. De nestplaatskeuze van Grauwe Gans op Vlieland is breed: zowel wat betreft de nabije aanwezigheid van open water, dekking en terreinhoogte.

Slobeend, n=67

Recordhoeveelheden neerslag in winter en voorjaar van 2024 zette laaggelegen delen van duingebied en moeras van de Kroon's Polder onder water. De grootste oppervlakten open water waren te vinden in de Oude Huizenvallei, Vallei van het Veen en Kooisplek. Tijdens de ronden in april werden opvallend veel paren gezien. Later in het seizoen vielen de meeste paren uiteen en werden op het open water vooral mannetjes waargenomen, waarbij voor de hand lag dat vrouwtjes op dat moment op een nest met eieren zaten. Om die aanname te bevestigen zijn oevers van plassen afgelopen en dichtere vegetatie van voornamelijk kruipwilg afgezocht. Dat resulteerde in de vondst van twee nesten met eieren: legselgroottes waren 10 en 8 eieren. In de twee helft van mei en in juni werden in verschillende deelgebieden meerdere vrouwtjes met (pas uitgevlogen) jongen waargenomen, zie ook de foto.

Familie van 9 jonge Slobeenden van circa vier dagen oud, het vrouwtje probeert ondertussen (buiten beeld) met afleidingsgedrag de karteerder bij de jongen weg te lokken. Vallei van het Veen, 16 mei 2024, Peter de Boer.

Eider, n=518 (425-612)

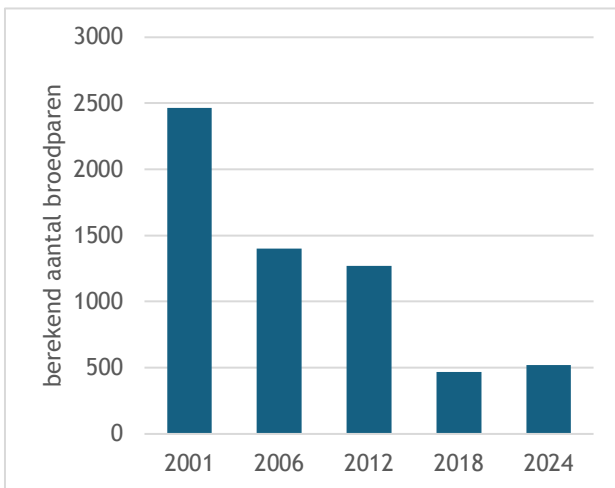
De Eider is een van de meest karakteristieke broedvogels van Vlieland. Tegelijkertijd is het een van de lastigste te inventariseren broedvogelsoorten in het Waddengebied. Om dit te ondervangen worden op Vlieland sinds 2001 ieder voorjaar vier tellingen van alle volgroeide individuen uitgevoerd, om berekening van gedifferentieerde telling en vrouwtjestelling mogelijk te maken. Uitgangspunt is dat rond 1 april normaliter het maximale aantal tijdens hoogwater zich rond het eiland verzameld. In 2024 was echter sprake van een laat voorjaar voor Eider en werd het maximumaantal pas tijdens de telling op 16 april bereikt (tabel 5). Uit gedifferentieerde tellingen volgt een berekend aantal van 585 'paar', terwijl de vrouwtjestelling lager uitkomt op 425 'paar', terwijl het maximumaantal vrouwtjes tijdens een telling 612 was. De schatting voor het aantal broedparen Eider ligt tussen 425 en 612 in, waarbij het gemiddelde van 518 als meest betrouwbaar wordt gezien.

Tabel 5. Aantallen Eider tijdens vier integrale tellingen tijdens hoogwater op Vlieland voorjaar 2024. Tijdens een telling worden aan de wadzijde van het eiland vanaf het begin van de Vliehors tot aan het dorp en het Noordzeestrand volledig geteld.

Kleedtype/datum	3-4-'24	16-4-'24	2-5-'24	11-5-'24
Adult man	707	957	905	749
Onvolwassen man	33	104	44	158
Vrouw	336	612	385	187
Totaal	1076	1673	1334	1094

In de bloeiperiode van de soort eind jaren '90 ging het om circa 4000 broedparen, ongeveer 40% van de Nederlandse broedpopulatie op dat moment. Rond de eeuwwisseling kreeg de populatie een zware klap door voedseltekort als gevolg van intensieve schelpdierversierij. Pas in recente jaren lijkt de populatie Eiders op Vlieland te stabiliseren rond 500-700 paar (figuur 5). Als nestlocatie kiezen de meeste Eidervrouwtjes op Vlieland voor dekking van dichte vegetatie. Het nest wordt op de bodem gemaakt door een ondiepe kuil in de grond of humuslaag te draaien. Vervolgens wordt het nest bekleed met dons van de buik van het vrouwtje. Vegetatie loopt uiteen van ruigtekruiden als helm, braam, harig wilgenroosje, riet en grote brandnetel tot struweel als grauwe wilg, Amerikaanse vogelkers, kamperfoelie, ruwe berk en Corsicaanse den (vaak een solitaire 'vliegden').

Om het broedsucces te bepalen wordt ieder jaar in de loop van het broedseizoen een telling van jonge Eiders uitgevoerd. Jongen worden na het uitkomen door de moedereend naar het wad geleid. Daar vormen meerdere vrouwtjes met hun jongen gezamenlijke crèches. Tot het moment dat de jongen volgroeid zijn worden ze begeleid door volwassen vrouwtjes. Op 10 juli werden op deze manier 614 jongen geteld (C. Zuhorn, P. de Boer). Uitgaande van een berekende populatie van 518 paar, komt dat neer op 1,19 jong per paar, wat hoog is in vergelijking met gemiddeld binnen de Nederlandse Waddenzee (Koffijberg *et al.* 2021).

Figuur 5. Trend van Eider voor geheel Vlieland, inclusief terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland voor 'integrale' jaren 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024. Broedpopulatiegrootte berekend aan de hand van gedifferentieerde en vrouwtjestellingen. Het overgrote deel van de populatie broedt in terrein van Staatsbosbeheer; een klein deel op de Vliehors in terrein van Domeinen/Defensie.

Eider vrouwtje broedend onder dekking van Corsicaanse Den, Vallei van het Veen, 25 april 2024, Peter de Boer.

Geoorde Fuut, n= 1

De Geoorde Fuut is een nieuwe broedvogelsoort voor Vlieland. Op de grote plas aan de oostzijde van het Kooisplek was sprake van een zeker broedgeval. Op 13 juni werden kleine donsjongen waargenomen. Het uiteindelijke succes van het broedsel is onduidelijk.

Foto Geoorde Fuut paar, Kooisplek, Vlieland, 19 mei 2024, Piet Bakker.

Kluut, n=17

Uit de kartering kwamen 17 paar Kluut naar voren. Net als in voorgaande jaren broedden alle Kluten in de Kroon's Polders. Op vier klein eilanden in de 2e Kroon's Polder maakten 17 paar een legsel. Het merendeel van de legsels kwam succesvol uit. Op 8 juli werden tijdens hoogwater minimaal drie vliegvlugge jongen geteld. Hieronder bevond zich een bijzonder paar, waarvan beide vogels geringd waren. 'W-L8/G' werd in 2021 op Terschelling geringd, terwijl partner 'W-EASE' van Belgische origine is en uit 2015 stamt. Vanaf 2021 zijn beide vogels herkenbaar en bekend als paar en als broedvogel in de Polder van Striep op Terschelling aanwezig. Na april 2024 is dit Klutenpaar gezamenlijk naar Vlieland verplaatst.

Paar Kluut, beide vogels zijn gekleurringd: links 'W-L8/G' op Terschelling in 2021 geringd; gepaard met rechts 'W-EASE', welke in 2015 in België werd geringd. 2e Kroon's Polder, Vlieland, 23 mei 2024, Peter de Boer.

Zilvermeeuw, n=1847

De Zilvermeeuw is met 1847 paar na de Kleine Mantelmeeuw de talrijkste broedvogel op Vlieland. Ook Zilvermeeuw had te maken met de hoge waterstand op locaties waar het normaliter droog is. Doordat Zilvermeeuw wat hoger in het duin broedt, meer in helm op duinhellingen, had deze soort minder last van de hoge waterstand.

In de Oude Huizenlidvallei en rond het Pad van 20 lagen de grootste concentraties in verspreiding. In 2022 heeft zich onder adulte Zilvermeeuwen in het centrale duingebied van Vlieland grootschalige sterfte door hoogpathogene vogelgriep voorgedaan. In 2023 resulteerde dat in een halvering van het aantal broedparen van de getroffen subkolonies. In 2024 was al behoorlijk herstel van het aantal broedparen zichtbaar. Zowel in 2023 als in 2024 zijn juveniele Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen in de duinen van Vlieland getest op het hoogpathogene vogelgriepvirus, maar werden geen besmettingen vastgesteld.

De verschillende Zilvermeeuw kolonies op Vlieland kenden in 2024 een goed broedsucces. Dit was waarschijnlijk te danken aan gunstige voedselomstandigheden in de vorm van sterke mosselzaadval en goed aanbod van kokkel en 'Ensis' oftewel Amerikaanse Zwaardschede. Op de nabijgelegen Vliehors werd in 2024 een broedsucces van 0,95 jong/paar gemeten, wat voor deze soort hoog is.

Kleine Mantelmeeuw, n=2154

Van Kleine Mantelmeeuw werden in Staatsbosbeheer terrein op Vlieland 2154 paar geteld en daarmee is het net als in de voorgaande karteringen nog steeds de talrijkste broedvogel van het eiland. Concentraties in de verspreiding liggen in het centrale duingebied. Met 735 paar ligt de grootste 'subkolonie' bij Oude Huizenlid (ten noorden van Bomenland). Door de hoge waterstand stond de kern van de kolonie echter onder water. De hoge waterstand is de waarschijnlijke reden voor de afname van deze kolonie ten opzichte van 2023 (toen 937 paar). Ook in de kolonies ten noorden van Bomenland werden minder paren geteld dan in voorgaande jaren, waarschijnlijk ook een gevolg van de hoge waterstand, die pas eind mei merkbaar begon te zakken. Dat betekende dat pas een maand na de gangbare start van de eileg in de eerste week van mei vaste nestlocaties weer beschikbaar kwamen. Honderden paren gingen hierdoor lokaal niet over tot eileg.

Broedende Kleine Mantelmeeuw op 'terp' in onder water staande vallei, Vallei van het Veen, 16 mei 2024, Peter de Boer.

Aalscholver, n= 313

In 2024 werden 313 paar Aalscholwers op Vlieland geteld. Alle broedgevallen waren gelegen in de Kroon's Polders. Alle nesten waren verdeeld over drie sub-kolonies in de 3e en 4e Kroon's Polder. In twee vestigingen werden nesten op de grond gebouwd. In de derde vestiging die zich bovenop de 3e polderdijk bevond, werden zowel nesten op de grond als op 1-3 m hoogte in Vlierstruweel gebouwd.

Vergeleken met eerdere karteringen laat de Aalscholver een sterke afname zien. In 2006 werd met 1031 paar het recordaantal bereikt, om daarna tijdelijk te stabiliseren rond 641-681 paar in de periode 2012-2018. Dit jaar bleek de populatie gehalveerd ten opzichte van 2018. De oorzaak van afname van Aalscholver op Vlieland is onduidelijk. Wanneer naar de trend van omringende kolonies wordt gekeken, lijkt sprake van een 'herverdeling' met omringende kolonies. Tegenover de afname op Vlieland staat namelijk een toename van kolonies op Texel, Richel en Terschelling.

Lepelaar, n=201

In 2024 werden in totaal 235 paar Lepelaars geteld op Vlieland, waarvan 201 paren binnen de terreinen van Staatsbosbeheer. De grootste vestigingen zaten rond Kooisplek en in de Kroon's Polders. Een vroege vestiging op het Kooisplek werd verstoord door predatie van eieren door een loslopende hond. De hond beet eieren van 28 verschillende nesten kapot. De meeste verstoorde Lepelaars deden in daaropvolgende weken een nieuwe broedpoging die wel slaagde. Een deel van de Lepelaars week daarbij uit naar het duingebied van de Afloop, wat een nieuwe broedlocatie is.

In vergelijking met voorgaande karteringen betekent dat een toename ten opzichte van 2018, maar een afname vergeleken met 2006. Het lijkt erop dat Lepelaar zijn piek op Vlieland heeft bereikt. In het Waddengebied lijkt de toename van afgelopen decennium ook wat af te vlakken. De Werkgroep Lepelaar heeft voor onderzoek aan overleving en dispersie net als in voorgaande jaren een steekproef van circa 30 jongen gekleurd. In

Aalscholverkolonie met nesten in en onder vlierstruweel op de 3e polderdijk, Kroon's Polders, 29 maart 2024, Peter de Boer.

2024 kende Lepelaar op Vlieland een behoorlijk goed broedsucces met meer dan één jong per paar voor de kolonie langs het Pad van 20.

Havik, n=2

De Havik laat op Vlieland een stabiel beeld zien. In 2024 werden 2 paar vastgesteld, net als in de voorgaande integrale jaren 2006, 2012 en 2018. Beide territoria zijn al vele jaren vrijwel jaarlijks bezet. In Bomenland werd in een Sitkaspar gebroed op een horst die al sinds 2012 in gebruik is. Hier vlogen succesvol twee jongen uit; een mannetje en een vrouwtje. Bij Nieuwe Kooi zat eveneens een territorium van Havik, hier is zowel balts als alarm gehoord. Ondanks uitkammen van verschillende bosvakken en controle van oude horsten kon geen bewoond nest worden gevonden.

Bruine Kiekendief, n=10

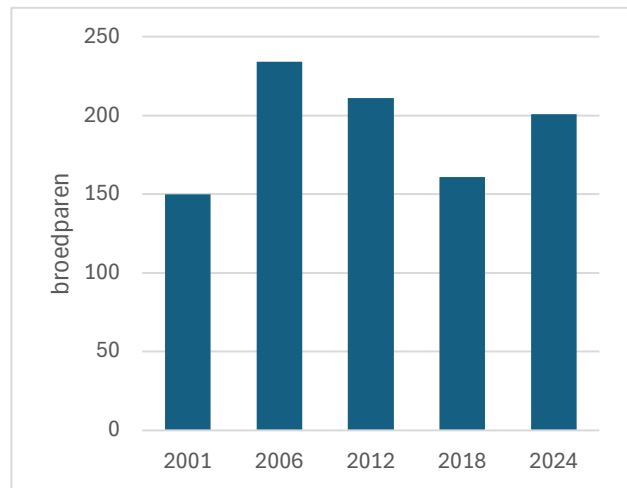
Sinds de eerste integrale kartering op Vlieland is de Bruine Kiekendief de talrijkste roofvogel. Met 10 paar is dat ook in 2024 nog het geval. In een kwart eeuw tijd is de populatie Bruine Kiekendieven echter gehalveerd. Van maximaal 21 paar in 2006 zijn nu nog slechts 10 paar over.

In de verspreiding van de soort komen een paar opvallende zaken naar voren. Op de eerste plaats komen in het 220 ha grote begrazingsgebied van de Vallei van het Veen nog steeds geen Bruine Kiekendieven voor. In de recentelijke uitbreiding van het begrazingsgebied ten noorden van Oude Kooi kwamen in recente jaren 1-2 paar Bruine Kiekendief tot broeden. Het jaar na ingebruikname van dit nieuwe begrazingsgebied is dit gebied door de soort verlaten. Oorzaak hiervoor is tweeledig: enerzijds verstoring en creëren van veewissels door grote grazers, in dit geval Schotse Hooglanders en anderzijds begrazen van kruipwilgstruweel. Beide activiteiten van dit veetype zorgen voor het verdwijnen van geschikt broedhabitat doordat dekking afneemt en tegelijkertijd doorzicht toeneemt.

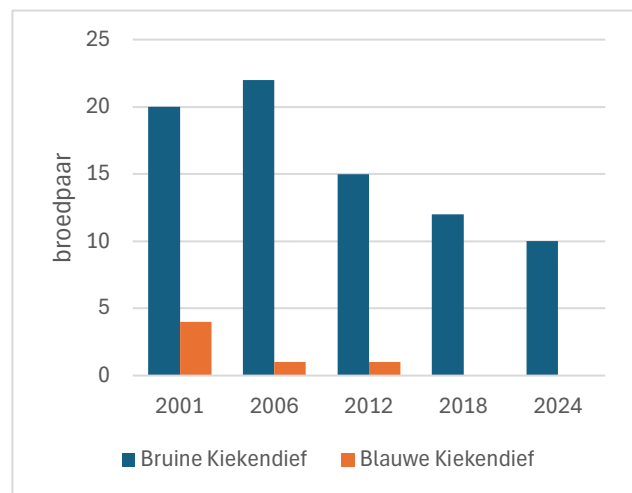
Buizerd, n=9

In 2024 zijn negen territoria van Buizerd vastgesteld op Vlieland. Daarmee heeft de soort een veer gelaten ten opzichte van de 12 territoria die 2018 werden gevonden. Vastgestelde territoria waren in zes van de negen territoria gebaseerd op nestvondsten. Ondanks de afname kende Buizerd in 2024 wel een goed broedsucces; zo vlogen in alle zes gevonden nesten jongen uit. Bij 5 nesten zijn de nestjongen in late fase gemeten, gewogen en geringd. Broedselgroottes bedroegen 1x 3 en 4x 2 jongen; gemiddeld 2,2 jong per paar.

Bij nestbezoeken zijn voedselresten verzameld, wat hoewel anekdotisch van aard, toch inzicht geeft in belangrijke prooidieren (tabel 6). Op een kleine steekproef van 18 prooiresten waren Bruine rat (4), Konijn (3) en Fazant (3) de talrijkste soorten. Alle

Figuur 6. Trend van Lepelaar voor terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland voor 'integrale' jaren 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024.

Figuur 7. Trend van Bruine Kiekendief en Blauwe Kiekendief voor terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland voor 'integrale' jaren 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024.

Tabel 6. Prooikeuze van Buizerd in juni 2024, aan de hand van eenmalige bezoeken in de jongenfase bij vijf verschillende nesten.

Soort/leeftijd	Juv.	Ad.	Onb.	Tot.
Grauwe Gans	1	-	-	1
Bergeend	1	-	-	1
Meerkoet	-	1	-	1
Fazant	3	-	-	3
Houtsnip	-	1	1	2
Houtduif	-	-	1	1
Postduif	-	-	1	1
Spreeuw	1	-	-	1
Konijn	3	-	-	3
Bruine Rat	-	3	1	4
totaal	9	5	4	18

drie Konijnen waren juveniel, wat een positief teken is, omdat het betekent dat de lokale Konijnenpopulatie ondanks afname nog wel aanwas voorbrengt. Het uitzetten van volwassen Konijnen, meest recent in november 2024, draagt mogelijk bij aan herstel van de Konijnenpopulatie. Twee Houtsnippen, waarvan in elk geval één adult, waren opvallende prooisorten.

Grauwe Klauwier, n=2

Op Vlieland zijn twee territoria van Grauwe Klauwier vastgesteld. De eerste waarneming van het seizoen was van een paar op 31 mei in de duinen bij Vianen bij Pad van 20 (zie foto). Later in het seizoen werd nog eenmaal een paar en vervolgens solitaire exemplaren gezien. Ondanks gericht zoeken is hier geen nest gevonden. Rond het Posthuis bevond zich een tweede territorium, hier is meermalen een jagend mannetje gezien en ook een vrouwtje waargenomen.

Zwarte Kraai x Bonte Kraai hybride, n=1

In de bossen van Zwarte Lid is een mengpaar van een Zwarte Kraai x Bonte Kraai hybride gepaard met een -ogenschijnlijk- zuivere Zwarte Kraai vastgesteld. De hybride had duidelijk de grijze veren van een Bonte Kraai, echter niet contrasterend met de zwarte vleugels zoals bij een 'zuivere' Bonte Kraai het geval is. Eind juni zijn het mengpaar en drie vliegvlugge jongen op het Westerseveld waargenomen. Alle drie de jongen hadden een zweem grijs over het verder zwarte verenkleed. Dit gemengde broedpaar is een van de laatste broedende Bonte Kraaien in Nederland, naast een paar op Schiermonnikoog.

Twee Buizerdjongen op het nest in een Sitkaspar, bekleed met vers loof van zomereik, zwarte els en ruwe berk, Lange Paal, 17 mei 2024, Peter de Boer.

Paar Grauwe Klauwier in broedhabitat met bramen- en kruipwilgstruweel in duinen bij Vianen, west Pad van 20, Vlieland, 31 mei 2024, Peter de Boer.

Cetti's Zanger, n=30

Weinig soorten hebben in recente jaren zo'n opmars doorgemaakt als de Cetti's Zanger, zowel landelijk als op Vlieland. In 2018 had de Cetti's Zanger met twee territoria net voet aan wal gezet op Vlieland. Slechts zes jaar later is de populatie exponentieel gegroeid naar 30 paar. De Kroon's Polders waren het gebied van de eerste vestiging en vormt nog steeds het zwaartepunt in de verspreiding. Uitbreiding heeft plaats gevonden rond plassen en ruigte in de Meeuwenduinen. De meest oostelijke waarneming van een zingende Cetti's Zanger op Vlieland is bij Dijkstra's Plasje (Pad van 20), echter buiten de datumgrenzen. Ook in de ruige vallei westelijk van het militaire kamp zijn territoria van Cetti's Zanger vastgesteld, echter buiten het onderzoeksgebied.

In 2024 werden bij het Vogelringstation Vlieland in de periode augustus-november 187 Cetti's Zangers gevangen, waarvan 104 nieuwe vangsten (<https://trektellen.nl/site/totals/49/2024>). Een aanzienlijk deel van deze vangsten zijn juveniele vogels en betreft waarschijnlijk lokale aanwas.

Tapuit, n=27

In 2024 werden 27 paar Tapuiten op Vlieland geteld. Zwaartepunt in de verspreiding lag in het Kooisplek en de Vallei van het Veen, met respectievelijk 12 en 9 paar. Onder de broedvogels zat één gekleurringd individu: een mannetje dat als nestjong werd geringd op Texel in 2020 (gegevens F. Majoor), bracht in de Vallei van het Veen, net ten oosten van Pad van 20 succesvol jongen groot. In 2022 werd hetzelfde individu op dezelfde locatie ook als broedvogel vastgesteld (zie foto).

De Tapuit is als holenbroeder op Vlieland afhankelijk van het voorkomen van oude konijnenholen. Het Konijn is op Vlieland jarenlang afgenomen. Om extra broedgelegenheid aan te bieden heeft Staatsbosbeheer 24 betonnen nestkasten in op het oog voor Tapuit geschikt duinhabitat ingegraven. Het gaat om de noordelijke strook duingebied parallel aan het fietspad langs de Zeereep, tussen Pad van Zes bij Bomenland in het westen en Pad van 30 in het oosten. Van de nestkasten waren 16 bezet met broedende Tapuiten. In 2024 was de indruk van het broedsucces redelijk, niet alle paren brachten jongen groot.

Tapuit mannetje met kleurringen 'mSVL', met voer in de snavel, werd in 2020 als nestjong op Texel geringd. Broedde al eerder op Vlieland in 2022 en dit jaar opnieuw, Vallei van het Veen, 13 juni 2024, Peter de Boer.

5. Evaluatie

Vlieland heeft met 109 verschillende broedvogelsoorten een rijke en gevarieerde avifauna. Karakteristieke soorten van open duin laten verschillende trends zien. De Tapuit laat een toename zien, terwijl Bruine Kiekendief afneemt. Wulp is nagenoeg stabiel, maar kent op lange termijn een negatieve trend. Zilvermeeuw lijkt na jarenlange afname te stabiliseren, ondanks de klap die de populatie kreeg door lokale uitbraak van vogelgriep onder adulten in 2022.

Broedvogels van bossen laten veelal een positieve trend zien, waarschijnlijk is dat het gevolg van de toename van loofhout binnen voorheen vooral door naalddhoutsoorten gedomineerd bos.

De Geoorde Fuut is een geheel nieuwe broedvogelsoort voor Vlieland. Eén paar kwam op de grote plas van het oostelijke Kooisplek tot broeden.

Watervogels als eenden, ganzen, Meerkoet en Dodaars kenden een succesvol jaar door de hoge waterstanden in normaliter droog duin en werden in veel gevallen in recordaantallen vastgesteld.

In vergelijking met de voorgaande integrale karteringen zijn meerdere soorten in 2024 niet als broedvogel

binnen de grenzen van het SNL-karteringsgebied Natura 2000 Duinen van Vlieland, in het beheer bij Staatsbosbeheer Vlieland vastgesteld: Boomvalk, Buidelmees, Huismus, Ransuil, Rouwkwikstaart en Visdief. Al deze soorten zijn altijd al zeldzame broedvogels op Vlieland geweest, die zowel in 'integrale jaren' als in tussenliggende jaren niet jaarlijks als broedvogel vast werden gesteld. Uitzondering hierop is de Boomvalk, wat wel een jaarlijkse broedvogel was. Het lijkt erop dat de Boomvalk, conform de landelijke negatieve trend, als broedvogel van Vlieland verdwenen is. Soorten als Visdief en Huismus hebben in 2024 wel op Vlieland gebroed (respectievelijk op de Vliehors en in het dorp).

Het verdient aanbeveling een soort als Bruine Kiekendief goed te blijven volgen. Bij de aanhoudende negatieve trend zal de soort waarschijnlijk verder achteruitgaan. Het huidige verspreidingsbeeld laat de gevoeligheid voor begrazing (van broedlocaties zoals kruipwilgstruweel) zien. Ook Tapuit zou goed extra onderzoek kunnen gebruiken, om te achterhalen wat de oorzaken achter de toename zijn.

Hoge waterstand in winter en voorjaar 2024, hier luchtfoto Nieuwe Kooi, Valle van het Veen, Lange Paal en Kooisplek, gezien vanuit zuidelijk richting, maart 2024, Rijkswaterstaat.

6. Literatuur

de Boer P. 2001. Broedvogels van Vlieland in 2001. SOVON-inventarisatierapport 2002/1. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

de Boer P. 2007. Broedvogels van de bossen op Vlieland in 2006. Met een overzicht van de broedvogels op geheel Vlieland in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2017/24. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

de Boer P. & Zuhorn C.. 2018. Broedvogels van de terreinen van Staatsbosbeheer op Vlieland in 2018. Sovon-rapport 2018/61. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Duiven P. & Zuidewind J. 1995. Broedvogelstand en reproductie van de eidereend op Vlieland in 1994 en 1995. NIOZ.

Kats R.K.H. 2007. Common eiders *Somateria mollissima* in the Netherlands: The rise and fall of breeding and wintering populations in relation to stocks of shellfish. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskarteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Tijdsinvestering SNL in 2024

Bezoekronde 1		
datum	begin	eind
29-mrt	06:48	08:58
3-apr	13:57	16:00
4-apr	06:54	13:05
5-apr	06:51	11:30
5-apr	12:45	14:30
6-apr	06:44	08:03
8-apr	06:25	13:35
8-apr	08:00	12:00
9-apr	07:00	13:00
10-apr	07:00	11:00

Bezoekronde 2		
datum	begin	eind
17-apr	06:24	12:50
17-apr	14:37	17:45
18-apr	06:26	13:10
19-apr	06:33	09:27
22-apr	06:00	13:00
23-apr	06:30	13:30
24-apr	16:11	18:29
27-apr	08:00	12:00

Bezoekronde 3		
datum	begin	eind
2-mei	13:48	16:02
10-mei	05:29	15:08
11-mei	09:24	12:37
12-mei	08:00	12:00
17-mei	05:26	13:32
18-mei	22:10	23:59
20-mei	04:46	13:00
21-mei	05:00	12:00

Bezoekronde 4		
datum	begin	eind
27-mei	08:00	12:00
31-mei	05:16	08:18
3-jun	04:32	13:45
4-jun	03:26	13:03
5-jun	05:35	11:27
7-jun	04:56	12:53
8-jun	08:00	12:00
14-jun	06:49	11:06

Bezoekronde 5		
datum	begin	eind
17-jun	04:12	13:34
17-jun	08:00	12:00
18-jun	04:01	15:07
19-jun	06:15	10:57
21-jun	06:33	09:48
28-jun	05:13	11:50
7-jul	05:43	12:30

Bijlage 2. Soortkaarten inventarisatie 2024

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

